

Motion till riksdagen 2020/21:2751

av Ann-Sofie Alm (M)

En trygg demokrati

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga sätt att stärka och trygga demokratin och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Yttrandefrihet, religionsfrihet, rösträtt, föreningsfrihet, tryckfrihet och diskrimineringsförbud är exempel på grundläggande rättigheter som idag i Sverige kan avskaffas genom två beslut med enkel majoritet i Sveriges riksdag med mellanliggande val. I ett flertal länder har det inrättats begränsningar när det gäller att fatta beslut som står i strid med ett demokratiskt statskick och mänskliga rättigheter. I Finland krävs två beslut med ett mellanliggande val, men det ska föreligga kvalificerad majoritet i det andra beslutet. I Norges konstitution föreskrivs att ändringar inte får strida mot principerna i konstitutionen. Tyskland har i sin konstitution en särskild klausul som omöjliggör att det demokratiska statskicket och mänskliga rättigheter upphävs samt en regel som säger att alla tyskar har rätt att göra motstånd mot varje person som önskar avskaffa den konstitutionella ordningen, om ingen annan åtgärd är tillgänglig.

Sveriges riksdag bör se över möjligheten att i grundlagen ta in en artikel som anger vilka regler som inte går att ändra under några villkor. En artikel i regeringsformen kan införas som anger att ändringar i strid med statskicket och de grundläggande mänskliga rättigheterna är otillåtna eller att två likalydande beslut måste fattas med kvalificerad majoritet och med mellanliggande ordinarie riksdagsval.

En trygg demokrati kräver ett pålitligt rättsväsen. Därför är det även av stor vikt att domstolar och myndigheter är oberoende. Domarnämnden, som skall garantera någon form av självständighet i domartillsättningen, tillsätts idag av regeringen och lämnar sina förslag på domare att tillsättas av regeringen. Domstolarna skall garanterat och utom varje tvivel vara självständiga och därför bör istället majoriteten av Domarnämnden utses av en kvalificerad majoritet av exempelvis justitieutskottet i riksdagen.

Vidare har alla offentliga organ ansvar för att, i förhållande till grundlagarna, pröva om riksdagens och regeringens beslut är grundlagsenliga. De har också rätt att efter prövning i domstol vägra tillämpa det som strider mot grundlagarna. I en trygg demokrati bör även detta värn stärkas och grundlagen bör få en ny regel som ger exempelvis justitieutskottet vetorätt och därmed hindrar direkt olämpliga tillsättningar av exempelvis rikspolischef.

Till sist vill jag uppmärksamma att vallagen är en central lag i en trygg demokrati, och därför bör möjligheterna att uppgradera den till semikonstitutionell lag ses över, vilket innebär en starkare begränsning av möjligheten att ändra lagen.

Ann-Sofie Alm (M)